

Že mnogokrat se je potrdila preizkušena resnica, da — če si hoče pridobiti učitelj spoštovanje in ljubezen v občini, če hoče, da so mu otroci brezpogojno udani, naj ljubi vse brez pristranosti. Učenci ne čutijo nič bolj, nič tako ne žali, nič ne razvadi in razuzda bolj učencev kot partajičnost učiteljeva. Ubožen, že tako zaradi uboštva staršev potrti otrok, prihaja malosrčen, nasprotno pa je vedno odlikovani otrok bogatih in čislanih staršev razposajen.

Otrok naj se že v šoli uči, da nrvnost, pridnost in čednost same dajo ljudem večjo veljavo; partajična ljubezen učiteljeva pa izruje to lepo cvetko čednosti.

Ako učitelj izpolni ljubezen do svojega stanu in do otrok, potem mu tudi ne bode težko izpolniti druge lastnosti — gorečnosti.

Cvetice vzdigujejo ob sončnih žarkih glavice, ravno tako se tudi dvigajo otroška srca pod vodstvom pametnega in za svojo stvar gorečega učitelja. V mrzli pokrajini vse otrpne, tako tudi v šoli, v kateri je vladar mrtev, zaspan učitelj.

(Dalje prih.)

Ustavoznanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

N.

Državno denarstvo.

1. Davkarstvo.

(Dalje.)

Davek odmerjajo skupno po dohodkih in prejemkih ravno minulega leta. Če so ti stalni, se njih visokost vpoštevata s svoto, ki so jo dosegli koncem meseca grudna; če niso stalni, se pa ozira na njih poprečnost zadnjih treh let. Pri priredbi osebne dohodnine je dohodkom obiteljskega načelnika prištevati dohodke njegovih svojcev. K dohodkom spadajo vsi prejemki v gotovini ali pa v vrednostnih predmetih, stanovanje v lastni hiši v znesku, ki odgovarja najemščini, katera bi se dobila, če bi se stanovanje oddalo; potem vrednost za gospodarstvo porabljenih pridelkov iz kmetovanja in vrednost izdelkov obrtovanja po odbitih troških v dosego varo-

vanja in vzdržavanja teh dohodkov ter obrestih morebitnih dolgov.

Izredni prejemki iz dedščin, iz zavarovanih glavnice za življenje, daril in enakih reči niso dohodnini podvrženi dohodki. Pri napovedbi dohodnine se smejo na dalje odbiti ti-le troški: Upravni, obratni in vzdrževalni troški, izguba in primerni odpis na vrednosti inventarja in materijala, prispevki za zavarovanje proti škodi sploh, oni za zavarovanje na smrt ali življenje pa le do zneska 100 gld., če so stariši in otroci zavarovani celo do zneska 200 gld., vsakojaki pokojninski in preskrbninski prispevki, katere je davčni zavezanec po zakonu primoran plačevati, končno vsi davki razun dohodnine in vse doklade na davke.

Osebo dohodnino odmerjajo po visokosti čistih dohodkov in prejemkov. Ta znaša na leto pri dohodkih

nad	do včetih	gld.:
gld.:	gld.:	gld.:
600	625	3.60
625	650	4.—
650	675	4.40
675	700	4.80
700	750	5.40
750	800	6.—
800	850	6.80
850	900	7.60
900	950	8.40
950	1000	9.20
1000	1100	10.—
1100	1200	12.—
1200	1300	14.—
1300	1400	16.—
1400	1500	18.—
1500	1600	20.—
1600	1700	22.—
1700	1800	24.—
1800	1900	27.—
1900	2000	30.—
2000	2200	34.—
2200	2400	39.—
2400	2600	44.—
2600	2800	49.—

notarijatu. Nekaj let je bil c. kr. notar v Zatičini na Dolenjskem, pozneje pa se je preselil na Gorenjsko v Kranj, kjer je tako neumorno in požrtvovalno delal za narodno stvar sploh in posebe v korist kranjskega mesta. Tukaj je ustanovil mestno hranilnico; po največ pripomogel, da se je oživotvorila in razširila ondotna gimnazija; ustanovil in podpiral je ondotno dijaško kuhinjo, takisto „bralno društvo“ v Tržiču, izdatno podpiral dijake in razna dijaška ter narodna društva itd. Dasi je bil prestal že prej hude in smrtnonevarne bolezni: koze, vnetje reberne mrenice in kmalu potem bruhanje krvi, vendar se je bil ob preskrbni zdravniški pomoči vrlega mu prijatelja g. dr. E. Šavnika okrepil telesno tako dobro, da bi bil še lahko živel deset in desetletja. Toda Previdnost božja je sklenila drugače! Napravil se mu je na nogi neznamen absces, ki si ga je dal prerezati; a pritegnilo je zastrupljenje krvi in — v kratkih dneh je bilo po njem: dne 4. sušca t. l. je izdihnil plemenito svojo dušo.

Kolik in kako odkritosrčen prijatelj je bil šoli in slovenskemu učiteljstvu, vedo le oni, ki so imeli priliko

občevati ž njim leta in leta. Posebno pa je bil učiteljstvu kranjskega okraja najboljši svetovavec in njegova glavna opora. Kot člen c. kr. okrajnega šolskega sveta je bil učiteljstvu najzgovornejši in neustrašljiv zagovornik. Vestno se je informoval in pripravil na vsako sejo in — da mu ni mogel nihče v obraz utajiti katere zakonite določbe, je hodil k sejam vedno oborožen z zakoni v žepu. Po preteku zadnje šestletne dobe pa so ga zaradi znanih takratnih političnih zvez in spletk iztisnili iz tega, za učiteljstvo toli važnega zastopa, ker pravijo, da resnica oči kolje, a resnica in pravica sta mu bili vedno in povsod zvezdi vodnici. Poslej je bil učiteljem le tih svetovavec, pri katerem je dobil marsikateri tovariš pomoči in dobrih napotkov ter po njegovem vplivu gotove zaslombe drugod. Kranjskemu okrajnemu učiteljskemu društvu je bil ustanovnik in zvest podpornik z dvojnimi letnimi doneskom. Ko je bil izvoljen pred dvema letoma deželni poslanec, se je oglasil lansko leto takoj za izboljšanje našega gmotnega stanja ter nam priboril zvišano draginjsko doklado. In ko je prišla letos regulacija naših plač na vrsto,

nad gld.:	do všteti gld.:	gld.:
2800	3000	55—
3000	3300	62—
3300	3600	71—
3600	3900	80—
3900	4200	90—
4200	4600	101—
4600	5000	114—
5000	5500	129—
5500	6000	146— i. t. d.

Vidi se, da novi davek le zmerno narašča, ker zadenja s 0,6% in sploh ne presega 5% čistih dohodkov.

Če skrbi obiteljski načelnik, čigar dohodki ne presegajo 2000 gld. na leto, mimo svojega zakonskega druga še za več kakor dvoje družinskih členov, tedaj se mu pri odmeri davka od dohodkov odbije $\frac{1}{20}$ za vsakega družinskega člena nad to število. Vsekako pa se mu, ne glede na višino odbitka mora znižati davčni postavek vsaj za eno stopinjo. Ako pa zakonski drug ali družinski člani dobivajo dohodke, ki jih je zaradi davka prištevati dohodkom obiteljskega načelnika, tedaj se za vsakega takega člena odbije od dohodkov znesek 250 gld., če pa je dohodek posameznega manjši, pa ta dohodek. Tudi je dovoljeno, da se pri priredbi davka ozira na posebne, plačilno zmožnost davčnega zavezanca bistveno krateče razmere. Tako se tistim, katerih dohodki ne presegajo 5000 gld., dajejo olajšave za 1, 2 ali 3 stopinje obdačbe, če dokažejo, da imajo izredne troške za vzgojo otrok, dolžnost skrbeti za uboge svoje, troške vsled hude in trajne bolezni ali smrti v rodbini, da so zaolženi, da so jih doletele posebne nezgode i. dr.

Osebná dohodnina se praviloma odmerja in predpisuje tam, kjer ima davčni zavezanec svoje redno prebivališče, za osebe v inozemstvu pa tam, kjer se nahaja vir njihovih dohodkov v naših deželah. Za priredbo osebne dohodnine so postavljene a) cenilne komisije in sicer okrajne komisije za politične okraje in krajne komisije za mesta in obrtnijske kraje z več kakor 10.000 prebivalci; b) prizivna komisija za vso kronovino. Cenilnih komisij dolžnost je, poizvedavati dohodninske razmere davčnih zavezancev in določati jim davčne postavke. Prizivna komisija pa odloča o vseh, proti postopanju cenilnih komisij vloženih pritožbah. Število členov cenilnih komisij določa z ozirom na velikost okraja in dohodne raz-

je bil on med prvimi, ki je tiščal na to, naj se učiteljstvu izdatno odpomore, ker je bil prepričan, da le po dobrem učiteljstvu bomo dobili dobro urejeno šolstvo, in z dobrim šolstvom je zagotovljen vsestranski napredek našega naroda. Zato pa nas je toliko bolj zbolela v hvaležnem srcu prežalostna vest, da tega dobrega prijatelja našega ni več. In po vsi pravici je pritegnilo učiteljstvo iz raznih krajev — iz Ljubljane deputacija „Slovenskega učiteljskega društva“ — posebno pa iz domačega okraja, da ga spremi še na zadnjem poti na mesto, kjer že počivata naša pesnika-prvaka: Prešeren in Jenko. In ko mu je ob odprtem grobu izpregovoril v slovo njegov verni prijatelj in somišljenik g. dr. Ivan Tavčar, takrat nam je zarosilo od žalosti oko . . .

Bodi ti, dobri in dragi prijatelj naš, lahka zemlja domača, katero si tako iskreno ljubil ves čas!

Juraj Režek.

mere finančni minister; polovico členov, predsednika in njegovega namestnika imenuje on, polovico členov pa volijo davčni zavezanci sami iz svoje srede. Isto velja za člene namestnike. Davčni zavezanci volijo v treh skupinah. Skupine se snujejo tako, da se razdeli svota osebne dohodnine za isti okraj ali kraj na tri enake dele. V prvi del ali skupino se uvrščujejo tisti, ki plačujejo po največ, v drugi tisti, ki plačujejo manj in v tretji del tisti, ki plačujejo najmanj davka. Število členov prizivne komisije določa z ozirom na velikost dežele in na dohodne razmere tudi finančni minister. Polovico členov, predsednika in njegovega namestnika imenuje on, polovico členov pa voli deželni odbor. Isto velja za člene namestnike. Voliti se smejo samo tiste osebne dohodnini zavezane osebe moškega spola, ki so dokončale 24. leto svoje dobe in uživajo vse državljanske in politične pravice. Volitev odkloniti smejo udje državnega in deželnega zbora, duhovniki in učitelji v aktivni službi, dvorni, državni, deželni, občinski in javni zakladni uradniki in služabniki ter vojaške osebe, dalje starci nad 60 let, telesno pohabljeni in tiste osebe, katere so bili člani v zadnjih štirih letih.

Členi komisije se volijo za dobo štirih let. Za priredbo osebne dohodnine sestavljajo davčna oblastva imenike o vseh v njih območju stanujočih osebah, o katerih domnevajo, da jih utegne zadeti davčna dolžnost. Hišni posestniki in oskrbniki morajo v določenem roku predlagati davčnemu oblastvu izkaz vseh v hiši stanujočih oseb in njih opravil. Vsak delodajalec, ki izplačuje uslužbencu na leto več kot 600 gld., mora to javiti davčnemu oblastvu. Poleg tega pa je vsak davčni zavezanec dolžan, vsako leto v določenem roku napovedbo dohodkov, ustno ali pismeno, polagati pristojnemu davčnemu oblastvu. Kaj je predmet napovedbe, to povejo natančneje obrazci, ki jih je dobiti pri vsakem davčnem oblastvu. Osebe, katerih dohodki ne presegajo 1000 gld., so od napovedi oproščene, vendar jo morajo podati, če to izrecno zahteva davčno oblastvo. Davčno oblastvo pregleduje napovedbe, potem jih pa predlaga cenilni komisiji, katera odmerja davek. Davčni zavezanec dobi plačilni nalog, ki mu naznanja visokost davka in ga poučuje o pravnih sredstvih, katere more uporabljati proti odmeri davka. Izpisek iz plačilnih nalogov daje davčno oblastvo skozi 14 dni na pregled davčnih zavezancev. Prizive vlagati je na prizivno komisijo. Rok za to je določen na 30 dni in teče od dneva po vročitvi plačilnega naloga. Prizivi so kolekov prosti. Pritožbe proti odlokom prizivne komisije zaradi napačne uporabe zakona ali pomanjkljivega postopanja pa je vlagati na upravno sodišče.

Če se osebna dohodnina ne plačuje potom odtegovanja od prejemkov, jo je plačevati v dveh polletnih, 1. rožnika in 1. grudna zapadlih obrokih. V davčno dolžnost na novo vstopivše osebe se praviloma obdačujejo s pričetkom novega leta, le če se kdo priseli v tuzemstvo ali pa če dobi višje stalne prejemke in doslej sploh ni plačeval osebne dohodnine, se mu takoj s prihodnim mesecem predpisuje osebna dohodnina. Prihod oziroma spremembo v prejemkih naznaniti je takoj in najkasneje v 14 dneh davčnemu oblastvu. Davčna dolžnost neha vsled smrti ali preselitve v dežele izven območja novega davčnega zakona že s prihodnim mesecem. Naznaniti je smrt ali preselitev takoj in najkasneje v 14 dneh. Če so zadele davčnega zavezanca tekom leta posebne nezgode, tedaj mu sme deželno finančno oblastvo na njegovo prošnjo davek tudi znižati.

Plačarino plačujejo uslužbenci, katerih prejemki znašajo na leto 3200 gld. ali več, in sicer poleg osebne dohodnine.

Plačarina znaša od letne stalne plače:

3200 gld. do všteti	4000 gld. —	0.4%
4000 " " "	4500 " —	0.8%
4500 " " "	5000 " —	1.2%
5000 " " "	6000 " —	1.6%
6000 " " "	7000 " —	2.0%
7000 " " "	8000 " —	3.0%
8000 " " "	10000 " —	4.0%
10000 " " "	15000 " —	5.0%
15000 " in več		6.0%

Ta davek se odmerja na podlagi ugotovitve službenih prejemkov po cenilni, oziroma prizivni komisiji in se predpisuje s posebnim plačilnim nalogom davčnega oblastva. Priziv proti plačilnemu nalogu glede kakih pogrškov pri računu ali predpisu davka je dopuščen na deželno finančno oblastvo.

Tisti, ki uslužbencem izplačujejo prejemke, so zavezani, osebno dohodnino in plačarino takoj pri izplačilu odtegovati in odtegnjeni znesek na svojo odgovornost v 14 dneh odposlati c. kr. davčnemu uradu. Visokost davka, ki jim ga je odtegovati, naznanja jim davčno oblastvo s posebnim plačilnim pozivom. Odtegovati pa je vedno le toliko, kolikor davka primerno spada na izplačani znesek. V času, dokler se ne dostavi plačilni poziv, je davka odtegovati v tisti meri, kakor prejšnje leto; kakšna razlika se po vročitvi plačilnega poziva izravna. Če pa dobi uslužbenec tekom leta novo višjo plačo, in stopi s to v davčno dolžnost, tedaj mu je takoj odtegovati od plače davek v tisti meri, kakor jo določuje davčni zakon.

Če izplačitelji službenih prejemkov pravočasno ne izročajo davčnih odtegljajev c. kr. davčnemu uradu, morajo plačevati zamudne obresti.

Dogovori, ki merijo na prenos osebne dohodnine na druge osebe, so pravno neveljavni, vendar pa to ne velja za službodajalce same.

Zakon določa precej občutne davčne kazni. Za kazenske določbe velja kazensko-pravno načelo, da ni izgovora, če kdo ne pozna zakona. Kazenska dejstva se razločujejo a) v taka, o katerih odločujejo sodnije; b) v taka, o katerih odločujejo davčna oblastva prve instance (okrajna glavarstva, davčna administracija) in c) v taka, ki se kaznujejo samo zaradi nereda. Prav za prav so davčni prestopki ti-le: a) Neresnična izjava davčnega zavezanca ali službodajalca v davčnih naznanilih in napovedbah, storjena v svrhu davčne prikrajšbe, b) davčna zatajba v isti namen, katere je kriv vsaki, ki o pravem času ni vložil davčnega naznanila ali napovedi. V obeh slučajih mora biti dognan dokaz objektivnega in subjektivnega obstoja dejstva. Če je dokazan samo objektivni, ne pa tudi subjektivni prestop, tedaj se kaznuje milejše, samo z denarno globo. Kazenske obravnave o davčnih prestopkih se vrše tako, da je davčnemu zavezancu v polni meri prilika dana, da se zagovarja. Davčna prikrajšba se kaznuje z globo, ki znaša trojni do deveterni znesek prikrajšanega davka. Če je dognan samo objektivni dokaz prestopka, se kaznuje z globo 50 gld.

Izvedenci, ki dajo pojasnila z namenom, da prouzročujejo nepravo odmero davka, se kaznujejo z zaporom od enega dne do dveh mesecev ali z denarno globo od 5 do 300 gld. i. t. d.

Davčni uradniki, člani komisij in drugi sodelavniki davčnih obravnav, ki kršijo uradno tajnost, se kaznujejo z zaporom do treh mesecev ali globo do 1000 gld.

Kdor osebam, katerim je to naročila kaka pridobninska, cenilna ali prizivna komisija, zabranjuje vstop v obrtne prostore ali ogled obrtnih naprav, se kaznuje, če ga ne zadene po občnem kazenskem zakonu večja kazen, z zaporom od enega do štirinajstih dni ali z globo do 100 gld.

Po državnem proračunu za leto 1898. znašajo neposredni davki in sicer:

Zemljarina	28,722.500 gld.
Domarina	25,970.000 "
Hišni razredni davek	5,194.600 "
5% davek od donosa hišnega davka začasno oproščenih poslopij	2,665.000 "
Splošna pridobnina s zaostanki na prejšnji obrtarini in dohodarini	21,740.400 "
Pridobnina sejmarjev in krošnjarjev	164.000 "
Pridobnina od podjetij, ki morajo javno polagati svoje račune	18,275.000 "
Rentnina	3,100.000 "
Osebna dohodnina	15,624.400 "
Plačarina	310.000 "

(Dalje prih.)

0 pravopisju v slovenski ljudski šoli.

(Spisal Janko Leban.)

(Dalje.)

Pravopisje v ljudski šoli poučuj nazorno! Otrok naj ne le sliši dobrih oblik, ampak on naj jih tudi vidi. Njegovo pozornost moramo obračati na pravilne besedne oblike. To pa storimo s tem, da otroka pri čitanju opozarjamo na to, kako se piše ta ali ona beseda. Po potrebi tudi nekatere besede zlogujemo. Z napisovanjem na tablo ali s prepisovanjem s table ali iz knjige — menjava v tem obziru je koristno — se otrok vadi pravilnih oblik. Pomniti pa je, da moramo otrokom kazati edino le pravilne oblike! Nekateri učitelji imajo to razvado, da otrokom nalašč ponujajo napačne oblike ter jim potem vele, naj jih popravijo. To je očitna pedagoška zmota, zakaj že Kehr pravi: „Die Methode durchs Falsche zu lehren, ist eine Unmethode“, in Ohler nam zabičuje: „Gib den Kindern von Anfang an nie ein falsches Wortbild!“ Da bode pa prepisovanje otrokom res koristno, daj jim le malo prepisovati, a to večkrat. Sploh naj otroci prepisujejo vse leto v vseh oddelkih!

Nadaljnja velekoristna vaja je, da otroci napisujejo kaka berila, katera so se naučili na pamet, torej brez čitanke. S tem se utrjujejo v pravopisju ter vadijo tudi v slovenskem slogu. Tako se jim posamične besedne oblike tako vtisnejo v spomin, da jih naposled drugače ne morejo pisati kakor le pravilno. Na tak način se otroci praktično, zlahka učijo pravopisja. Goethe pravi nekje v svojem Faustu:

Grau, theurer Freund, ist alle Theorie
Und grün des Lebens goldner Baum,

in ta izrek moramo uvaževati tudi ljudski učitelji posebno pri jezikovnem pouku v ljudski šoli, torej tudi pri pouku v pravopisju! Pustimo vse teoretiško pra-